

DIAK

Mimosa Hagström

Anni Virkki

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyö, 2025

SENSITIIVINEN TYÖOTE VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemyksiä

TIIVISTELMÄ

Mimosa Hagström & Anni Virkki

Sensitiivinen työote varhaiskasvatuksessa – Varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemyksiä

36 sivua, 1 liite

Kevät, 2025

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia sensitiivisestä työotteesta ja sen käytännön soveltamisesta arjessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli pyrkiä lisäämään ymmärrystä sensitiivisyyden merkityksestä lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta sekä tunnistamaan mahdollisia haasteita ja kehittämiskohteita sen toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavat: Miten varhaiskasvattajat määrittelevät sensitiivisen työotteen merkityksen varhaiskasvatuksen arjessa? Entä millaisia haasteita varhaiskasvattajat kohtaavat sensitiivisen työotteen toteuttamisessa?

Tutkimus toteutettiin laadullisena kyselytutkimuksena. Opinnäytetyön työelämäkumppanina toimi eräs helsinkiläinen päiväkotiyhteisö. Aineisto kerättiin verkkokyselyllä, joka lähetettiin päiväkodin kasvatushenkilökunnalle. Kyselyssä kysyttiin varhaiskasvattajien näkemyksiä sensitiivisestä työotteesta ja sen toteuttamiseen liittyvistä haasteista. Kyselyyn vastasi viisi varhaiskasvattajaa. Aineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Tulokset vahvistivat aiempaa tutkimustietoa siitä, että sensitiivinen työote on keskeinen osa laadukasta varhaiskasvatusta. Vastaajat kuvasivat sensitiivisyyttä yksilöllisenä ja lapsilähtöisenä työskentelytapana, jossa korostuvat lempeys, rauhallisuus, kunnioitus ja tasavertaisuus.

Kyselyn perusteella suurimmat haasteet sensitiivisyyden toteuttamiselle liittyivät päiväkodin arjen kiireeseen, henkilöstövajeeseen ja suuriin lapsiryhmiin. Myös tilaratkaisut, työyhteisön ilmapiiri ja koulutuksen puute vaikuttivat sensitiivisen työotteen mahdollisuuksiin. Vastaajat korostivat työyhteisön tuen, lisäkoulutuksen ja ammatillisten reflektiotaitojen merkitystä sensitiivisyyden vahvistamisessa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että sensitiivinen työote on tärkeä, mutta sen toteuttaminen vaatii riittäviä resursseja ja työyhteisön tukea.

Asiasanat: lapsilähtöisyys, varhaiskasvatus, vuorovaikutus

ABSTRACT

Mimosa Hagström and Anni Virkki
A Sensitive Approach in Early Childhood Education. Perspectives of Early
Childhood education Professionals.
36 pages, 1 appendix
Spring 2025
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor of Social Services

The objective of this thesis was to examine the experiences of the early childhood educators on a sensitive approach and its practical use in their daily work. Our goal was to enhance understanding of the importance of sensitivity in the learning and development of children, as well as to identify potential challenges and areas of improvement in its implementation in the early childhood education. The thesis project was done in collaboration with a daycare centre in Helsinki as a working life partner.

The study was conducted as a qualitative survey. Data was collected through an online questionnaire sent to the educational staff of the daycare. The survey focused on early childhood educators' views regarding the sensitive approach and the challenges related to it. A total of five responses were received. The data was analysed using thematic analysis. The research questions were as follows: How do early childhood educators define the significance of a sensitive approach in everyday early childhood education? And what kind of challenges do they encounter when applying this approach in practice?

According to the responses, the main challenges in implementing the sensitive approach were related to the everyday rush in daycare settings, staff shortages, and large group sizes. Additionally, facility arrangements, workplace atmosphere, and lack of training were seen as factors affecting the feasibility of a sensitive approach. The respondents emphasized the importance of community support, further training, and professional reflection skills in strengthening the sensitive approach in practice. The results support previous research findings, highlighting that a sensitive approach is a central component of high-quality early childhood education. Respondents described sensitivity as an individualized and child-centred way of working, characterized by gentleness, calmness, respect, and equality. In conclusion, a sensitive approach is considered important, but the successful implementation of it requires sufficient resources and strong support from the work community.

Keywords: child orientation, early childhood education, interaction

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET JA MERKITYS	6
2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä ja tavoitteet	6
2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiset periaatteet.....	7
2.3 Varhaiskasvatuksen henkilöstö	8
2.4 Tiimityöskentely varhaiskasvatuksessa.....	10
3 SENSITIIVISYYDEN KÄSITTEEN MÄÄRITTELY	11
3.1 Sensitiivisen vuorovaikutuksen lähtökohtia	11
3.2 Sensitiivisyyden teoreettista taustaa	13
3.3 Sensitiivisyyden kehittäminen varhaiskasvatuksessa	14
3.4 Varhaiskasvattajan tunteet ja mentalisaatio	15
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	18
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
5.1 Opinnäytetyön työelämäkumppani	19
5.2 Kyselytutkimus tiedonkeruumenetelmänä.....	20
5.3 Kyselyn toteuttaminen.....	20
5.4 Aineiston analysointi	21
6 TUTKIMUSTULOKSET	23
6.1 Sensitiivisen työotteen määritelmä.....	23
6.2 Sensitiivisen työotteen käytännön soveltaminen.....	24
6.3 Työyhteisön rooli ja tuki.....	25
6.4 Haasteet ja kehitystarpeet.....	26
6.5 Ihanteellinen sensitiivinen työote	27
7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	27
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	29
9 POHDINTA	30

9.1 Opinnäytetyön prosessi.....	30
9.2 Ammatillinen kasvu	31
9.3 Jatkoehdotukset.....	33
LÄHTEET.....	34
LIITE 1. Kyselylomake	37

1 JOHDANTO

Pienten lasten kanssa työskentelevien aikuisten tärkein ominaisuus ja työväline on heidän sensitiivisyytensä, eli eräänlainen sisäinen säädin, joka ohjaa heidän toimintaansa lapsen tarpeiden mukaan. Sensitiivisyys tarkoittaa kykyä tunnistaa toisen tunteet ja kokemukset sekä mukauttaa omaa käyttäytymistä niiden perusteella. (Ahonen & Roos, 2021.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) korostetaan sensitiivisyyden merkitystä varhaiskasvatuksen arjessa. Koska lasten viestintä voi olla myös kehollista ja sanatonta, sensitiivinen läsnäolo ja lapsen yksilöllinen tunteminen ovat keskeisiä laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksiä. Sensitiivinen työote ei ole ainoastaan lapsen tukemisen väline, vaan se luo perustan koko varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle. (Opetushallitus, 2022.)

Valitsimme aiheen sen ajankohtaisuuden perusteella. Varhaiskasvatuksen kehittäminen ja sen laadun parantaminen ovat jatkuvasti esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2024.) Opinnäytetyö tarjoaa arvokasta tietoa siitä, miten varhaiskasvattajat kokevat sensitiivisen työotteen merkityksen ja miten sitä voidaan tukea entistä paremmin varhaiskasvatuksen kentällä. Lisäksi aihe on meille henkilökohtaisesti merkityksellinen, sillä se tukee omaa ammatillista kasvuamme ja antaa syvemmän ymmärryksen laadukkaan varhaiskasvatuksen periaatteista.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia sensitiivisestä työotteesta ja sen käytännön soveltamisesta arjessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli pyrkiä lisäämään ymmärrystä sensitiivisyyden merkityksestä lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta, sekä tunnistamaan mahdollisia haasteita ja kehittämiskohteita sen toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavat: Miten varhaiskasvattajat määrittelevät sensitiivisen työtteen merkityksen varhaiskasvatuksen arjessa? Entä millaisia haasteita varhaiskasvattajat kohtaavat sensitiivisen työtteen toteuttamisessa?

2 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET JA MERKITYS

2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä ja tavoitteet

Varhaiskasvatus on 0–6-vuotiaiden lasten kasvua ja kehitystä tukeva prosessi ja tärkeä pohja elinikäiselle oppimiselle. Sen tavoitteena on suunnitelmallisesti edistää ja tukea sekä vahvistaa lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatuksessa edistetään ja tuetaan lapsen fyysistä, sosiaalista, emotionaalista sekä kognitiivista kehitystä. Varhaiskasvatuksessa painottuu erityisesti pedagogiikka, eli se miten opetus järjestetään mahdollisimman laadukkaasti lasten tarpeita tukien. (Opetushallitus, 2022.)

Varhaiskasvatuksen toteuttamista ja kehittämistä ohjaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä varhaiskasvatuslaki. Varhaiskasvatussuunnitelma on valtakunnallinen määräys, jonka pohjalta lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelma tukee tasa-arvoa, moninaisuutta, yhdenvertaista sekä laadukasta oppimista lapselle vauvaiästä kouluikään asti. Valtakunnallinen määräys takaa kaikille tasa-arvoiset edellytykset laadukkaaseen varhaiskasvatukseen osallistumiselle. (Opetushallitus, 2022.)

Varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) ohjaa varhaiskasvatuksen toteutusta ja asettaa keskeiset tavoitteet lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen tukemiseksi. Sensitiivisen työtteen näkökulmasta erityisen merkittäviä ovat tavoitteet, jotka korostavat lasta kunnioittavaa toimintatapaa, turvallisia vuorovaikutussuhteita sekä yksilöllisen tuen tarjoamista. Lain mukaan varhaiskasvatuksen tulee turvata lasta kunnioittava toimintaympäristö ja edistää pysyvien vuorovaikutussuhteiden muodostumista lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. Lisäksi varhaiskasvatuslain mukainen velvoite tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve ja järjestää tarvittava tuki tukee sensitiivisen työtteen periaatteita. Sensitiivisyyteen perustuva vuorovaikutus luo perustan lapsen turvalliselle kasvulle ja oppimiselle, minkä vuoksi sen merkitys korostuu varhaiskasvatuksen arjessa.

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiset periaatteet

Varhaiskasvatuksen pedagogiset periaatteet perustuvat muun muassa lapsilähtöisyyteen, leikin merkitykseen sekä turvalliseen ja terveelliseen oppimisympäristöön. Lapsilähtöisyys tarkoittaa sitä, että toiminnan suunnittelu ja toteutus pohjautuvat lasten tarpeisiin, kiinnostuksen kohteisiin ja vahvuuksiin. Lapsilla on oikeus osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin, ja varhaiskasvatukseen tulee tarjota heille mahdollisuuksia edetä oppimisessa ja kehityksessä omassa tahdissaan. (Opetushallitus, 2022.)

Leikki on keskeinen osa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Se ei ole pelkästään tapa oppia, vaan myös lapselle luontainen tapa hahmottaa maailmaa, ilmaista itseään ja käsitellä kokemuksiaan. Leikki tukee sosiaalisten taitojen, luovuuden, ongelmanratkaisukyvyyn ja itsesäätelyn kehittymistä. Henkilöstön tehtävänä on tarjota lapsille monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin sekä tukea ja rikastaa lasten leikkikulttuuria. Oppimisympäristön on mahdollistettava pitkäkestoiset leikit tarjoamalla siihen sopivia tiloja, välineitä ja materiaaleja. (Opetushallitus, 2022.)

Oppimisympäristöjen tulee tukea lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia, huomioiden fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset näkökulmat. Inklusiivinen ja esteetön ympäristö varmistaa, että jokainen lapsi voi osallistua toimintaan omien edellytystensä mukaisesti. Oppimisympäristöjä kehitetään jatkuvasti yhdessä lasten kanssa, ja niiden tulee tarjota monipuolisia mahdollisuuksia tutkimiseen, liikuntaan, taiteelliseen ilmaisuun ja leikkiin. Turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä lapsia rohkaistaan kysymään, kokeilemaan ja oppimaan yhdessä. (Opetushallitus 2022.)

Kokopäiväpedagogiikka on varhaiskasvatuksen toimintatapa, jossa oppiminen ja kasvatustapahtumat tapahtuvat koko päivän ajan, kaikissa arjen tilanteissa. Sen tarkoituksena on tukea ja edistää hyvinvointia sekä jatkuvaa oppimista. Ennen varhaiskasvatuksessa on painotettu erillisiä opetustuokioita, mutta kokopäiväpedagogiikka laajentaa pedagogisen näkökulman myös siirtymiin, ruokailuihin, leikkiin ja muihin päivittäisiin tilanteisiin. Tämä lähestymistapa

korostaa lapsen osallisuutta, yhdenvertaisia oppimismahdollisuuksia sekä vuorovaikutustaitoja. Kokopäiväpedagogiikka edellyttää henkilöstöltä sensitiivistä työtettä, joustavaa pedagogista ajattelua ja toiminnansuunnittelua, jotta jokainen hetki nähtäisiin oppimisen mahdollisuutena. (Lämsä, 2021.)

Kun kokopäiväpedagogiikan rakenteita tarkastellaan käytännön tasolla, on tärkeää huomioida, miten eri tekijät kytkeytyvät toisiinsa ja vaikuttavat pedagogisen työn sujuvuuteen. Lisäksi keskeistä on varhaiskasvattajien välinen yhteistyö ja yhteinen ymmärrys pedagogisista tavoitteista. (Lämsä, 2021.)

2.3 Varhaiskasvatuksen henkilöstö

Varhaiskasvattajat ovat ammattikasvattajia, jotka ovat vastuussa lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisesta sekä turvallisen ja innostavan oppimisympäristön luomisesta. Moniammatillinen varhaiskasvattajien tiimi sekä päiväkotit toimivat yhteistyössä perheen kanssa, tavoitteena taata jokaiselle lapselle turvallisen ja oikeudenmukaisen mahdollisuuden hyvään lapsuuteen. Varhaiskasvattajien tärkeimpänä työkaluna toimii ammattietiikka. Ammattietiikka tarkoittaa eettisiä periaatteita sekä toimintatapoja, jotka ohjaavat ammatillista toimintaa. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tehtävänä on luoda luottamussuhde jokaiseen lapseen ja työskennellä jokaisen lapsen tarpeita huomioiden. Ammattietiikka perustuu muun muassa ihmisoikeuksien julistuksessa (1948), lapsen oikeuksien julistuksessa (1959), varhaiskasvatuslaissa (540/2018) sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022) määrättyyn toimintaan. (Fonsèn ym., 2021, s. 21–25.)

Varhaiskasvatuksessa työskentelee monenlaisia ammattilaisia, kuten varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia sekä päiväkodin johtajia. Lisäksi päiväkodeissa on henkilöstöä, joiden tehtävänimikkeet tai kelpoisuusvaatimukset eivät ole laissa säädeltyjä, kuten esimerkiksi avustajat. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, i.a.)

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään kelpoisuuden saa suorittamalla vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon. Tutkintoon tulee sisältyä varhaiskasvatuksen tehtäviin valmentavat opinnot, joiden sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Mikäli opinnot eivät sisälly tutkintoon, niitä tulee täydentää vastaavilla opinnoilla. (L 540/2018.)

Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävään vaaditaan sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon kuuluu vähintään 60 opintopisteen laajuiset varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot. Näistä opinnoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Kelpoisuuden voi myös saada sosionomin tutkinnolla, mikäli se on täydennetty edellä mainituilla opinnoilla. (L 540/2018.)

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajalta edellytetään kasvatus- ja ohjausalan perustutkintoa, sosiaali- ja terveysalan perustutkintoa tai muuta vastaavaa soveltuvaa tutkintoa. Näihin tutkintoihin tulee sisältyä tai niitä tulee täydentää riittävän laajoilla lasten hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyvillä opinnoilla. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin siitä, mitkä tutkinnot ja tutkinnonosat täyttävät nämä vaatimukset. (L 540/2018.)

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan kelpoisuuden voi saada kahdella eri tavalla:

1. Hankkimalla varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden ja suorittamalla tämän lisäksi erityisopetuksen tehtäviin valmentavat opinnot, joista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.
2. Suorittamalla kasvatustieteen maisterin tutkinnon, jonka pääaineena on erityispedagogiikka (varhaiserityisopettajan koulutus). (L 540/2018.)

Päiväkodin toiminnasta vastaavalta johtajalta edellytetään kelpoisuutta varhaiskasvatuksen opettajan (26 §) tai varhaiskasvatuksen sosionomin (27 §) tehtävään. Lisäksi häneltä vaaditaan kasvatustieteen maisterin tutkinto sekä riittävät johtamistaidot. (L 540/2018.)

2.4 Tiimityöskentely varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa opettajista, lastenhoitajista, sosionomeista sekä avustajista muodostuu varhaiskasvatustyöskentelevä tiimi. Toimiva tiimi heijastuu positiivisena vaikutteena lapsiryhmään sekä varhaiskasvatuksen arkeen. Tiimillä on todettu olevan merkitystä työhyvinvointiin, lasten hyvinvointiin sekä sensitiivisyyteen. Työntekijöiden välinen vuorovaikutussuhde on tärkeä, sillä lapset havainnoivat aikuisten toimintaa ja ottavat siitä mallia. (Ranta, 2021, s. 32.)

Tiimin toimivuuteen vaikuttaa moni tekijä ja hyvä johtajuus toimii vankkana pohjana hyvälle ja viihtyisälle työyhteisölle. Varhaiskasvatuksen johtajalla on oltava vahva pedagoginen ja asiantunteva perusta. Hänen vastuullaan on luoda hyvät olosuhteet tiimityöskentelylle ja huolehtia työntekijöiden hyvinvoinnista. Lisäksi johtajalla on keskeinen rooli työntekijöiden tukemisessa, erityisesti silloin, kun työntekijä kohtaa vaikeita tilanteita tiiminsä jäsenten kanssa. Johtajan tarjoama tuki rohkaisee työntekijöitä nostamaan esiin myös hankalat asiat tiimissä. (Fonsén ym., 2021, s. 168–169.)

Tiimin toimivuuden kannalta tärkeintä on kuitenkin jokaisen tiimin jäsenen oma panos. Tiimin jäsenten tulisi yhdessä sopia ja noudattaa sovittuja käytänteitä ja sääntöjä. Yhteisten sääntöjen luomiseksi voidaan käyttää tukena tiimisopimusta, jossa käydään läpi tiimiläisten vahvuusalueita ja jaetaan vastuuta. Tiimisopimus takaa sen, että jokaisen jäsenen osaaminen tunnustetaan ja hyödynnetään varhaiskasvatustyössä. (Fonsén ym., 2021, s. 168–172.) Tiimisopimus ei kuitenkaan automaattisesti takaa toimivaa tiimiä. Toimiva tiimi vaatii jokaisen tiimiläisen sitoutumista sekä panostusta työhön ja yhdessä sovittuihin käytänteisiin. Arjen rakenteet tulisi järjestää siten, että jokaisella tiimillä olisi mahdollisuus esimerkiksi viikoittaiseen tiimipalaveriin. Näissä palavereissa tiimiläiset voivat keskustella toiminnansuunnittelusta, toimintatavoista sekä ajankohtaisista aiheista liittyen esimerkiksi ryhmän ja lasten tarpeisiin. (Ranta, 2021, s. 36.)

Säännölliset tiimipalaverit edistävät tiimin jäsenten välistä vuorovaikutusta ja mahdollistavat jokaisen kasvattajan osallistumisen toimintaan. Jotta tiimipalaverit tukisivat varhaiskasvatuksen laatua ja toiminnan kehittämistä, niiden rakenteiden tulee olla hyvin suunniteltuja ja järjestettyjä. Hyvin organisoidut palaverit lisäävät toiminnan johdonmukaisuutta ja tukevat arviointia sekä kehittämistyötä. Tiimin toiminnan jatkuvuuden ja kehityksen kannalta on olennaista, että tiimillä on selkeä johtaja, joka varmistaa pedagogisten linjausten toteutumisen. Tiiminvetäjänä toimii yleensä varhaiskasvatuksen opettaja, jonka vastuulla on huolehtia siitä, että kaikki tiimin jäsenet ymmärtävät, millaiset toiminnot tukevat lasten kasvua, oppimista ja erityistarpeita. Selkeä johtajuus auttaa ehkäisemään työnjaon epäselvyyksiä ja vähentämään mahdollisia ristiriitoja työyhteisössä. Lisäksi kun työntekijät voivat keskittyä koulutustaan vastaaviin tehtäviin, heidän ammatillinen identiteettinsä vahvistuu. Tiimin toiminnan edellytyksenä on jaettu ymmärrys työskentelyn tavoitteista ja yhtenäinen sitoutuminen sovittuihin käytänteisiin. Yhteisesti sovittujen toimintatapojen kirjaaminen esimerkiksi tiimisopimukseen tai ryhmän pedagogiseen suunnitelmaan vahvistaa joustavuutta ja yhtenäisyyttä tiimin toiminnassa. Mikäli yhteistä ymmärrystä ja sitoutumista ei saavuteta, se voi vaikeuttaa toiminnan suunnittelua ja arviointia sekä heikentää tiimityön laatua ja yhteistyötä. (Ranta ym., 2023.)

3 SENSITIIVISYYDEN KÄSITTEEN MÄÄRITTELY

3.1 Sensitiivisen vuorovaikutuksen lähtökohtia

Sensitiivisyys tarkoittaa kykyä tunnistaa ja reagoida lapsen tunnetiloihin turvallisella ja lapsen tarpeita tukevalla tavalla. Sensitiivinen kasvattaja kykenee tunnistamaan lapsen tarpeet ja murheet sekä onnistumiset ja ilonaiheet. (Kalliala, 2008, s. 78.) Sensitiivinen kohtaaminen ei ole piirre, jonka vain osa ihmisistä omaa, vaan se on taito, jonka jokainen voi oppia harjoittamalla omaa ammattitaitoaan. Tärkeintä kasvattajan ja lapsen välisessä

vuorovaikutussuhteessa on se, että lapsi tuntee olonsa ymmärretyksi. Läsnäolo sekä sensitiivinen vuorovaikutus luovat lapselle ymmärretyksi tulemisen tunteen. Lapsituntemus auttaa kasvattajaa tunnistamaan lapsen sanallisia ja sanattomia viestejä sekä ennakoimaan tilanteita ja tunnetiloja. Ennakointi on sensitiivisen kasvattajan tärkeä työväline. Sen avulla voidaan luoda mahdollisimman turvallinen ja rauhallinen oppimisympäristö sekä välttää lasten ja aikuisten ylikuormittumista. Tilanteita voi ennakoida esimerkiksi pienryhmäjoilla tai tilamuutoksilla. (Ranta, 2021, s. 69–75.)

Tutkimukset osoittavat, että jo kahden kuukauden ikäinen vauva kykenee erottamaan puheen sävelkulusta erilaisia tunnesävyjä. Tämä korostaa aikuisen vastuun merkitystä: varhaiskasvatuksessa kasvattajien on tärkeää tunnistaa lasten viestit ja reagoida niihin empaattisesti ja sensitiivisesti. Vuorovaikutuskokemukset eivät ainoastaan tue lapsen hetkellistä hyvinvointia, vaan ne muovaavat aivojen kehitystä ja vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen. Esimerkiksi raskausajan stressi voi vaikuttaa vauvan säätelyjärjestelmiin jo ennen syntymää ja heijastua lapsen tunnesäätelyyn myöhemmässä elämässä. (Sainio ym., 2020.)

Vuorovaikutus on varhaiskasvatuksen ydin, sillä sen avulla lapsi oppii, hahmottaa ympäristöään ja kokee itsensä ymmärretyksi. Kasvattajan tehtävä on tietoisesti rakentaa vuorovaikutustilanteita, jotka tukevat lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Sensitiivinen kasvattaja tunnistaa ja vastaa lapsen tarpeisiin, ennakoii tilanteita ja käyttää sekä sanallista että nonverbaalista viestintää lapsen ymmärryksen mukaisesti. Kasvattajan ja lapsen suhde on luonnostaan epäsymmetrinen, mutta ammattilaisen vastuulla on käyttää asemaansa pedagogisesti ja oikeudenmukaisesti. Laadukas vuorovaikutus voi olla sekä lapsilähtöistä että opettajajohtoista, ja näiden tasapainoinen yhdistäminen luo turvallisen oppimisympäristön. (Koivula ym., 2022.)

Vuorovaikutuksen kautta ihminen pystyy välittämään ajatuksiaan, tunteitaan ja kokemuksiaan. Tämä on ainoa keino tulla itse ymmärretyksi ja ymmärtää muita. Vuorovaikutuksella tarkoitetaan puhutun kielen lisäksi myös nonverbaalista viestintää, esimerkiksi ilmeitä, eleitä ja äänensävyä. Ihmisellä on taito tunnistaa

toisen tunnetila pelkän kehonkielen perusteella. Aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa pääasemassa toimii puhuttu kieli, kun taas lasten kanssa nonverbaalisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. (Ahonen, 2017, s. 58–60.)

Laadukas vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa on joka lapsen oikeus. Vuorovaikutuksen tärkeys korostuu erityisesti silloin, kun lapsi kaipaa sosiaalisemotionaalista tukea. Lapsen sosiaalisemotionaalinen kehitys liittyy siihen, kuinka hyvin hän pystyy sopeutumaan aikuisten erilaisiin tapoihin olla vuorovaikutuksessa. Lapset, jotka tarvitsevat sosiaalisemotionaalista tukea, ovat yleensä alttiimpia reagoimaan aikuisten nonverbaalisiin viesteihin. (Ahonen, 2017, s. 60–61.)

Lapsen sosiaalisemotionaalisisessa kehityksessä keskeisimmässä roolissa on aikuinen sekä aikuisen kyky tunnistaa ja tulkita lapsen tunteita ja sosiaalisia taitoja. Lapsen toimivat suhteet muihin lapsiin ja aikuisiin vaikuttavat positiivisesti lapsen sosiaalisemotionaaliseen hyvinvointiin. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten konkreettinen ohjaus ja tuki käytännön työssä on erityisen tärkeää, jotta erityisesti tukea tarvitsevien lasten tarpeet ja haasteet huomataan. (Ahonen, 2017, s. 20–21.)

3.2 Sensitiivisyyden teoreettista taustaa

Sensitiivisyys kasvatuksessa liittyy tiiviisti kiintymyssuhdeteoriaan, joka tarkastelee varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen emotionaalille ja sosiaaliselle kehitykselle. Kiintymyssuhdeteorian mukaan vauva pyrkii luomaan järjestystä ympäröivään maailmaan ja turvaamaan oman hyvinvointinsa hakemalla läheisyyttä ja hoivaa aikuisilta. Lapsen varhaiset kokemukset vuorovaikutuksessa hoivaajiansa kanssa muovaavat hänen sisäisiä työmallejaan, jotka vaikuttavat hänen myöhempään ihmissuhteisiinsa ja kykyynsä säädellä tunteitaan. Sensitiivinen kasvattaja tunnistaa ja vastaa lapsen tarpeisiin oikea-aikaisesti ja johdonmukaisesti, mikä tukee turvallisen kiintymyssuhteen kehittymistä. Mikäli lapsen tarpeisiin vastataan epäjohdonmukaisesti tai välittelevästi, voi seurauksena olla epävarma kiintymyssuhde, joka heijastuu lapsen myöhempään sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen.

Kiintymyssuhdeteoriaa on tarkasteltu eri näkökulmista, mutta siihen on myös kohdistunut kritiikkiä perinteisen ydinperhemallin korostamisesta. Sen avulla voidaan kuitenkin ymmärtää laajemmin lapsuuden kokemusten vaikutuksia, kuten varhaisten traumojen seurauksia tai vanhempien eron merkitystä lapsen kehitykselle. Lisäksi on tärkeää huomioida yksilölliset temperamentit, sillä lapset reagoivat eri tavoin hoivan saatavuuteen ja erossa oloon (Sinkkonen, 2021.)

Kiintymyssuhdeteorian lisäksi myös Vygotskyn (1978) sosiokulttuurinen oppimisen teoria toimii sensitiivisyyden teoreettisena perustana. Vygotskyn mukaan oppiminen tapahtuu ensin sosiaalisella tasolla vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja vasta sen jälkeen yksilöllisellä tasolla. Tässä prosessissa aikuisen tarjoama ohjaus ja tuki ovat keskeisiä, sillä ne mahdollistavat lapselle oppimiskokemuksia hänen lähikehityksen vyöhykkeellään. Aikuinen tunnistaa lapsen tarpeet ja tarjoaa oppimiseen tukea esimerkiksi kielellisten ja materiaalien välineiden avulla, kuten keskustelujen, kuvien ja konkreettisten esineiden kautta. Lisäksi toistuva ja laadukas vuorovaikutus tukee lapsen intersubjektiivisuutta, eli yhteisen ymmärryksen kehittymistä. Vygotskyn teorian näkökulmasta aikuisen rooli on toimia tukirakenteena, joka auttaa lasta kehittämään itsenäistä ajattelua ja ongelmanratkaisukykyä. Näin ollen sosiokulttuurinen teoria korostaa aikuisen ja ympäristön merkitystä lapsen oppimisessa ja kehityksessä. (Tieteen termipankki, 2025.)

3.3 Sensitiivisyyden kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Jones ym. (2017) mukaan sensitiivisen työotteen kehittäminen edellyttää tietoista suunnittelua, jatkuvaa reflektointia ja työyhteisön tukea. Tutkimukset osoittavat, että sosioemotionaalisten taitojen (SEL, Social and Emotional Learning) vahvistaminen työyhteisössä onnistuu vain, jos kasvattajat itse pystyvät sisällyttämään ne osaksi päivittäistä arkea ja hyödyntämään niitä aidossa vuorovaikutuksessa. (Frey ym., 2019, s.142–143; Jones ym., 2017.) SEL:in tavoin myös sensitiivisen työotteen kehittämisen tulisi olla jatkuva, suunnitelmallinen prosessi, joka ulottuu työn kaikkiin osa-alueisiin.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten sensitiivisen työtteen vahvistamisessa perinteinen täydennyskoulutus ei yksinään riitä. Jos koulutukset ovat irrallisia tai eivät liity organisaation laajempiin tavoitteisiin, osallistujat eivät välttämättä ole yhtä sitoutuneita, jolloin ne eivät johda pysyviin muutoksiin. Ilman seuranta, ohjausta ja tukea parhaimmatkin koulutukset jäävät muun työkuorman varjoon. (Frey ym., 2019, s.142–143.)

Frey, Fisher ja Smith (2019, s. 142–143) esittelevät Jones ym. (2018) kehittämän nelivaiheisen mallin SEL-taitojen kehittämiseen, joka soveltuu myös sensitiivisen työtteen vahvistamiseen:

1. Datan hyödyntäminen päätöksenteossa – Organisaation on tärkeää kerätä ja analysoida tietoa siitä, millaisia haasteita ja tarpeita sensitiivisen työtteen kehittämisessä ilmenee. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi asiakaspalautteiden tai henkilöstökyselyiden hyödyntämistä.
2. Keskeisten sidosryhmien osallistaminen – Muutoksen tulee olla koko työyhteisön yhteinen prosessi. Tämä edellyttää eri toimijoiden, kuten työntekijöiden, asiakkaiden ja johdon aktiivista osallistumista kehittämiseen.
3. Tarpeiden ja tavoitteiden tunnistaminen – Sensitiivisen työtteen kehittämiselle on asetettava selkeät tavoitteet. Esimerkiksi tavoitteena voi olla lapsilähtöisemmän ja empaattisemman vuorovaikutuksen vahvistaminen.
4. Tarkoituksenmukaisen toimintamallin valinta – Kehittämistyössä tulee valita lähestymistapa, joka tukee organisaation tarpeita ja tavoitteita. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi koulutusohjelmien tai mentoroinnin käyttöä.

3.4 Varhaiskasvattajan tunteet ja mentalisaatio

Varhaiskasvatuksessa työskenteleminen vaatii kasvattajalta kykyä sitoutua, tasapainottaa tunteitaan sekä olla jatkuvasti laadukkaassa vuorovaikutuksessa. Tämä saattaa ajoittain tuntua raskaalta. On tärkeää, että kasvattajat osaavat myös tunnistaa ja tulkita omia tunteitaan, jotta he voivat kohdata lapsen erilaiset tunteet sensitiivisesti. Kasvattajan tehtävänä on toimia turvallisena ja

empaattisena aikuisena, joka tukee ja ohjaa lasta tilanteessa, jossa lapsi ei kykene vielä itse hallitsemaan omia tunteitaan. Ammatillisuus liitetään usein käsitykseen siitä, että omia tunteitaan ei saisi näyttää työssään. Varhaiskasvatuksessa omien tunteiden esille tuominen on kuitenkin erityisen tärkeää, sillä lapset ottavat mallia kasvattajista, heidän tunteistaan ja siitä, miten he tuovat niitä esille. Näin lapset oppivat sosiaalisemotionaalisia taitoja. (Ahonen, 2017, s. 66–67.)

Kasvattajan jaksamisella on suuri merkitys omaan sensitiivisyyteensä, ja kasvattajan kuormitus sekä uupumus voivat heijastua suoraan lapseen negatiivisella tavalla. Varhaiskasvattajat työskentelevät usein sietokykynsä rajoilla, sillä päiväkodin arjessa kasaantuvat haasteet, kuten kiire, melu ja resurssipula, kuormittavat merkittävästi. Työolosuhteet, epäselvät toimintaohjeet ja kasvatuskumppanuuden paineet voivat aiheuttaa riittämättömyyden tunnetta ja uupumusta. Erityisesti alle 3-vuotiaiden kanssa työskentely edellyttää jatkuvaa läsnäoloa ja sensitiivisyyttä, mikä korostaa emotionaalisen tuen tarvetta niin lapsille kuin kasvattajillekin. Kun kuormitus ylittää sietorajan, on vaara, että kasvattaja menettää yhteyden tunteisiinsa tai purkaa pahaa oloaan lapseen, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti lasten hyvinvointiin ja turvattomuuden kokemuksiin. (Köngäs, 2019.)

Varhaiskasvatuksen työyhteisössä avoimen ja toimivan yhteistyön puute voi pahimmillaan johtaa yksinäisyyden ja turhautumisen tunteisiin. Työn arki pyörii usein sääntöjen ja rutiinien ympärillä, mutta syvemmät toimintamallit kuten se, miten kohdataan lasten tunteet tai ratkaistaan konfliktit – jäävät yksilön harkinnan varaan. Tämä yksilöllisyyden painotus voi johtaa sirpaleiseen toimintakulttuuriin, jossa yhteinen päämäärä hämärtyy ja tunne yhteenkuuluvuudesta kärsii. On ensisijaisen tärkeää, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset sitoutuvat yhdessä sovittuihin linjauksiin, jotka ohjaavat paitsi käytännön toimintaa myös tunnetaitojen ja yhteistyön kehittämistä. Tunteiden merkitys ulottuu syvälle myös kasvattajien väliseen vuorovaikutukseen. Päiväkodin arjessa johtajaa ja työntekijöitä yhdistävä luottamus voi horjua, jos osapuolet eivät ymmärrä toistensa näkökulmia. Tämä voi ilmetä esimerkiksi tilanteissa, joissa johtajan tekemät päätökset näyttävät kentällä epärealistisina tai irrallisina. Toisaalta

kasvattajat saattavat turhautua, jos heidän ääntään ja arkikokemustaan ei oteta riittävästi huomioon. Tällaiset tunnesolmut vaativat tunneälyä, jotta tilanteet voidaan purkaa rakentavasti. (Köngäs, 2019.)

Kasvattajien tunneälyllä on merkittävä vaikutus työhyvinvointiin ja jaksamiseen. Se auttaa hallitsemaan työn aiheuttamaa stressiä ja tunnetaakkaa, mikä edistää laadukasta vuorovaikutusta lasten kanssa. Lisäksi tunneäly tukee työyhteisön yhteistyötä ja sujuvaa arkea, mikä on varhaiskasvatuksessa keskeistä. Tunneälykkäät kasvattajat pystyvät toimimaan harkiten, tunnollisesti ja empaattisesti myös kuormittavissa tilanteissa. Vaikka tunneäly voi helpottaa työn haasteita, se ei yksin riitä ratkaisemaan esimerkiksi resurssipulasta tai työilmapiiristä johtuvia ongelmia. Siksi sen kehittämiseen on tärkeää panostaa sekä yksilö- että yhteisötasolla. (Seppänen, 2021.)

Mentalisaatio on keskeinen taito varhaiskasvattajille, sillä se auttaa ymmärtämään lapsen käyttäytymisen taustalla olevia tunteita ja mielentiloja. Mentalisaatio tarkoittaa pyrkimystä ymmärtää samanaikaisesti sekä omaa että toisen mieltä. Se on aktiivista, myönteistä uteliaisuutta siitä, mitä toisella ihmisellä saattaa olla mielessä. Mentalisaation avulla kasvattaja ei jää pelkästään tarkastelemaan ulkoista käytöstä, vaan hän pystyy pohtimaan, mitkä mielentilat ja kokemukset saattavat olla sen taustalla. Mentalisaatiota hyödyntämällä kasvattaja voi tulkita lapsen käytöksen syitä, kuten pelkoa, turvattomuutta tai esimerkiksi hämmennystä, sen sijaan että pitäisi lapsen käyttäytymistä vain hankalana. Mentalisointi siis mahdollistaa syvemmän yhteyden lapsen kanssa ja auttaa kasvattajaa ymmärtämään, mitä lapsi saattaa kokea tai tuntea tilanteessa. (Mattila & Rantala, 2019.)

Mentalisaatio ei siis ole vain kykyä ymmärtää toista, vaan se on myös taito säilyttää avoimuus ja myönteinen uteliaisuus suhteessa toisen kokemuksiin ja ajatuksiin. Varhaiskasvattajalle tämä tarkoittaa, että hän ei mene suoraan olettamuksiin lapsen käytöksestä vaan lähtee kyselemään ja miettimään erilaisia mahdollisia selityksiä. Jos lapsi on esimerkiksi kiukkuinen ja vastahakoinen, kasvattaja voi miettiä, onko taustalla jokin hämmentävä kokemus, väsymys tai jopa pelko, eikä pelkästään "huonoa käytöstä". Mentalisaation avulla voidaan

myös kehittää empatiaa ja joustavuutta vuorovaikutuksessa. Lapsi voi kokea eri asioita kuin aikuinen, ja jos kasvattaja pystyy mentalisoimaan, hän ei ole niin altis väärinymmärryksille. Tämä taas luo luottamusta ja avoimuutta lapsen ja aikuisen välille, mikä tukee lapsen psyykkistä kehitystä ja kasvattaa tunnetaitoja. Mentalisaatio myös vahvistaa varhaiskasvattajan kykyä tunnistaa ja huomioida omat tunteensa ja reaktionsa, mikä parantaa hänen työhyvinvointiaan ja ammatillista jaksamistaan. (Mattila & Rantala, 2019.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia sensitiivisestä työotteesta ja sen käytännön soveltamisesta arjessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli pyrkiä lisäämään ymmärrystä sensitiivisyyden merkityksestä lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta, sekä tunnistamaan mahdollisia haasteita ja kehittämiskohteita sen toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavat: Miten varhaiskasvattajat määrittelevät sensitiivisen työotteen merkityksen varhaiskasvatuksen arjessa? Entä millaisia haasteita varhaiskasvattajat kohtaavat sensitiivisen työotteen toteuttamisessa?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön työelämäkumppani

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi eräs helsinkiläinen päiväkotitoiminta. Allekirjoitimme yhteistyösopimuksen yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Kyseisessä varhaiskasvatustyössä toimii yhteensä 16 ryhmää. Päiväkodin kasvatushenkilöstön määrä koostuu yhteensä 46 varhaiskasvattajasta, minkä lisäksi toimintaan osallistuvat varhaiskasvatuksen erityisopettaja (VEO), varajohtajat sekä päiväkodin johtaja, yhteensä 4 henkilöä. (Päiväkodin johtaja, henkilökohtainen tiedonanto 31.12.2024.)

Yhteistyökumppanina toimiva päiväkotitoiminta noudattaa toiminnassaan Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaa. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa sensitiivisyys nähdään keskeisenä osana laadukasta varhaiskasvatusta. Suunnitelmassa korostetaan sensitiivistä ja lämmintä kohtaamista lasten kanssa, sekä vuorovaikutuksen laatua. Sensitiivinen kohtaaminen tukee lapsen osallisuutta ja myönteistä ryhmäkokemusta sekä auttaa lapsia muodostamaan kaverisuhteita. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan, että sensitiivisyys ei koske ainoastaan lapsia, vaan myös perheiden kohtaamista. Henkilöstön odotetaan vastaavan perheiden mahdollisiin haasteisiin, kuten ylikuormittuneisuuteen tai väsymykseen, ymmärtäväisesti ja sensitiivisesti. Tämä edellyttää ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia sekä tukea lasta ja perhettä heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Sensitiivisyyden merkitys korostuu myös varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa. Helsingissä henkilöstön itsearviointin keskiössä on erityisesti lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen laatu sekä sensitiivinen kohtaaminen. Jotta sensitiivisyyttä voidaan jatkuvasti kehittää, varhaiskasvatustyöryhmille on tarjolla erilaisia arviointivälineitä, joiden avulla toimintaa voidaan tarkastella ja kehittää asetettujen tavoitteiden mukaisesti. (Helsingin kaupunki, 2024.)

Työelämätahon toiveena oli tukea varhaiskasvattajien sensitiivisen työtöiden reflektointia ja toiminnan tarkastelemista päivittäisessä arjessa. Erityisesti he

halusivat selvittää, kuinka sensitiivinen työote näkyy päiväkodin arjessa ja miten sitä voidaan soveltaa lapsen, vanhemman ja työyhteisön kohtaamisissa. Lisäksi työelämätahon tavoitteena oli saada pohdintaa siitä, miten sensitiivisyyttä voi vahvistaa ja mitä sensitiivisyys käytännössä on – millaisia ominaisuuksia ja toimintatapoja se edellyttää varhaiskasvattajalta. (Päiväkodin johtaja, henkilökohtainen tiedonanto 31.12.2024.)

5.2 Kyselytutkimus tiedonkeruumenetelmänä

Opinnäytetyön aineisto kerättiin Microsoft Forms -lomaketyökalun avulla (Liite 1). Verkkokysely valittiin menetelmäksi sen saavutettavuuden ja vastaajien ajankäytön joustavuuden vuoksi. Kysely koostui avoimista kysymyksistä, jotka liittyivät sensitiivisen työotteen merkitykseen, käytäntöihin ja haasteisiin.

Käytimme opinnäytetyössä laadullisia tutkimusmenetelmiä. Laadulliset tutkimusmenetelmät toimivat hyvin yhteiskunnallisesti ajankohtaisiin aiheisiin. Tämän takia valittu tutkimusmenetelmä oli hyödyllinen opinnäytetyömme aiheen käsittelyyn. Laadullinen tutkimusmenetelmä haastaa itsestään selvänä pidetyn tiedon ja tuo esiin ammattilaisten omia näkemyksiä, sekä käytäntöjen merkityksen. (Kallinen & Kinnunen, 2021.)

Rakensimme kyselylomakkeen sijoittamalla kyselyn alkuun helpompia kysymyksiä, joista siirrytään asteittain hankalampiin kysymyksiin. Loppuun sijoitimme niin sanottuja jäähdyttelykysymyksiä, joihin oli helppo vastata. Otimme huomioon kyselyä tehdessä myös lomakkeen pituuden, jotta vastaajat pysyivät motivoituneina vastaamaan kyselyn loppuun kiireisessä päiväkotiarjessa. (Valli, 2018, s. 94–95.)

5.3 Kyselyn toteuttaminen

Helmikuussa 2025 haimme Helsingin kaupungilta tutkimuslupaa opinnäytetyötämme varten, ja lupa myönnettiin 21.2.2025. Kokosimme kyselylomakkeen (Liite 1) kysymykset tutkimuskysymyksiin perustuen. Loimme kyselystä visuaalisesti sekä kysymyksiltään mahdollisimman yksinkertaisen ja

selkeän, jotta haastateltavien olisi mahdollisimman helppo vastata siihen. Kysely koostui viidestä osiosta ja yhdeksästä kysymyksestä koskien henkilöstön kokemuksia ja näkemyksiä sensitiivisestä työotteesta varhaiskasvatuksessa. Kyselyyn vastaaminen kesti arvioltaan 5–10 minuuttia. Opinnäytetyön aineisto kerättiin eräässä helsinkiläisessä päiväkodissa 1.3. – 23.3.2025 välisenä aikana. (Liite 1.) Tutkimukseen osallistui varhaiskasvattajia, jotka edustavat eri tehtävänimikkeitä, kuten varhaiskasvatuksen opettajia ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajia.

Tutkimusetiikan perusteiden mukaisesti takasimme kyselyn vastaajille mahdollisuuden pysyä täysin anonymieinä kyselytutkimuksessa. Takaamalla anonymiteetin, vastaajat rohkaistuvat kertomaan sellaisia asioita, joita ei omalla henkilöllisyydellä haluaisi välttämättä tuoda julki. Näin saimme tutkimukseen mahdollisimman rehellisiä ja avoimia vastauksia. (Mäkinen, 2006, s. 114.) Kyselylomake lähetettiin sähköpostitse päiväkodin johtajan kautta henkilöstölle, mikä mahdollisti henkilörekisterin muodostumisen välttämisen. Kyselyn alkuperäinen vastausaika oli 1.3.-16.3.2025, mutta vähäisten vastausmäärien vuoksi päätimme pidentää kyselyn vastausaikaa 7 päivällä. Osallistujille lähetettiin tutkimusta esittelevä saatekirje (Liite 1), jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, kyselyn anonymiteetistä ja siitä, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Pyysimme, että vastaajat eivät vastauksissaan jakaisi tunnistettavia tietoja itsestään, kollegoistaan tai lapsista. Kerroimme myös, että osallistuminen on vapaaehtoista, ja osallistujat voivat keskeyttää kyselyn tai jättää vastaamatta, jos niin haluavat. Kaikki aineisto tuhottiin tutkimuksen valmistuttua, poistamalla se sekä OneDrivestä että laitteen roskakorista lopullisesti.

5.4 Aineiston analysointi

Analyysivaiheessa tavoitteenamme oli luoda saadusta aineistosta sellainen kokonaisuus, jonka avulla mahdollistimme itsellemme laajan ja johdonmukaisen tulkinnan saaduista vastauksista. Tämän lisäksi analysoinnin avulla pääsimme tekemään johtopäätöksiä aiheesta, jota tutkimme (Puusa, 2020.) Saimme kyselyyn viisi vastausta, joista kertyi aineistoa noin neljän sivun verran.

Hyödynsimme aineiston analyysissä laadulliseen tutkimukseen soveltuvaa teemoittelua. Olimme ennakkoon muodostaneet viisi pääteemaa, jotka perustuivat tutkimuskysymyksiin ja teoreettiseen viitekehykseen. Teemat ohjasivat aineiston tarkastelua, mutta analyysivaiheessa tarkensimme niitä aineistosta nousevien ilmiöiden mukaan. Tämä mahdollisti sen, että aineistosta voitiin nostaa esiin paitsi odotettuja, myös yllättäviä havaintoja. (Kallinen & Kinnunen, 2021.)

Siirsimme kaikki vastaukset erilliseen Word-tiedostoon teemoittain jaoteltuna. Tämä vaihe auttoi meitä hahmottamaan vastauksissa toistuvia ilmiöitä sekä tekemään vertailua eri vastaajien näkökulmista. Jokaisen teeman sisällä tarkastelimme, miten vastaajat ilmaisivat kokemuksiaan sensitiivisestä työtteestä. Analyysissä keskityimme erityisesti siihen, millaisia yhteisiä piirteitä ja eroja vastauksista nousi esiin.

Tulosten esittelyyn käytimme suoria lainauksia havainnollistamaan teemoja ja tuomaan vastaajien näkökulmia esille. Näin varmistimme sen, että aineiston keskeiset piirteet tuotiin esille (Kallinen & Kinnunen, 2021.) Tämä lähestymistapa mahdollisti aineiston moninaisuuden esiin tuomisen ja antoi tilaa myös yksittäisten kokemusten merkityksellisyydelle.

Kyselyn vastaajamäärä jäi suhteellisen pieneksi, sillä kyselyyn vastasi vain 5 varhaiskasvattajaa, mikä vastaa noin 10,9 % yhteistyötahon kasvatushenkilökunnasta. Pieni vastaajamäärä on huomioitava tulosten tarkastelussa, sillä se ei mahdollista laajempia yleistyksiä koko varhaiskasvatuskenttään. Vastaukset kuitenkin tarjoavat arvokasta näkökulmaa sensitiivisen työtteen merkityksestä ja haasteista käytännön työssä. Ne voivat myös toimia pohjana jatkotutkimukselle aiheen syvällisemmäksi ymmärtämiseksi.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Sensitiivisen työtteen määritelmä

Ensimmäisessä osiossa pyysimme varhaiskasvattajia määrittelemään sensitiivisen työtteen. Vastaajien mukaan sensitiivisyys tarkoittaa lempeää ja lapsilähtöistä työskentelyä, jossa keskeisiä arvoja ovat kunnioitus, yksilöllisyys ja tasavertaisuus. Vastaukset osoittavat, että sensitiivisyys ei ole pelkästään erillinen toimintatapa, vaan se on sisäänrakennettu varhaiskasvatuksen arkeen ja ammattietiikkaan.

Monet vastaajat korostavat sensitiivisen työtteen sisältävän rauhallisen ja mukavan puhetyylin sekä aikuisen kyvyn kohdata jokainen lapsi yksilöllisesti. Vastaukset viittaavat siihen, että sensitiivisyys ei ole pelkästään sanallista, vaan siihen kuuluu myös fyysinen läsnäolo ja lapsen huomioiminen tämän omasta näkökulmasta. Lisäksi vastaajat painottavat aikuisen lempeyttä ja ratkaisukeskeisyyttä, erityisesti haastavissa tilanteissa. Tämä viittaa siihen, että sensitiivisyys ei tarkoita pelkästään lapsen tarpeisiin reagoimista, vaan myös ennakoivaa toimintaa, jossa luodaan turvallinen ja salliva ilmapiiri. Sensitiivisyys ei ole pelkästään reagointia, vaan myös pitkäjänteistä kasvatustyötä, jossa pyritään tukemaan lapsen tunne-elämän kehitystä.

Lasten kanssa työskennellään lapsilähtöisesti sekä rakentavasti. Aikuisen tulisi olla ratkaisukeskeinen ja lempeä myös haastavissa tilanteissa.

Lempeää ja aitoa läsnäoloa lasten kanssa.

Yksilöllinen kohtaaminen, lapsen lähellä ja tasolla oleminen, kunnioitus, tasavertaisuus.

6.2 Sensitiivisen työtteen käytännön soveltaminen

Seuraavan osion ensimmäinen kysymys käsitteli sitä, kuinka sensitiivisyys näkyy vastaajien mielestä päivittäisessä päiväkotiarjessa. Vastaajien mukaan se näkyy erityisesti päivittäisissä kohtaamisissa ja lasten kanssa keskustelemisessä. Vastaukset osoittavat, että sensitiivisyys ei ole pelkästään fyysistä huolenpitoa, vaan siihen kuuluu myös aktiivinen kuuntelu sekä vuorovaikutus.

Huomioimalla lasten tarpeita eri tilanteissa ja mukauttamalla ympäristöä/toimintaa sekä itseä niiden mukaan.

Lapsi nähdään yksilönä ja häntä kuunnellaan. Aikuinen pysyy rauhallisena ja johdonmukaisena. Päiväkotiarjen hektisyys ja hälinä saattaa usein kuitenkin vaikuttaa tähän negatiivisesti.

Vastausten perusteella sensitiivisen työtteen keskeinen osa on myös aikuisen kyky mukauttaa käyttäytymistään eri lasten yksilöllisiin tarpeisiin. Vastaajien mukaan tämä tapahtuu esimerkiksi havainnoimalla lasta päivittäin, tutustumalla häneen ja ymmärtämällä hänen tarpeitaan. Tämä tarkoittaa, että sensitiivinen työote ei ole yksi ja sama kaikille lapsille, vaan se edellyttää kasvattajalta herkkyyttä ja kykyä tunnistaa lasten yksilöllisiä tarpeita.

Tärkeintä että kasvattaja tutustuu ja tuntee lapset. Näin hän pystyy reagoimaan mahdollisesti eri tavoin eri lasten tarpeisiin.

Kuuntelemalla ja havainnoimalla lasta päivittäin.

Olemalla selvillä jokaisen lapsen henkilökohtaisista tarpeista, toiveista, kiinnostuksen kohteista.

Kysyimme varhaiskasvattajien näkemyksiä tilanteista, jotka voivat varhaiskasvatuksen ympäristössä olla haasteellisia sensitiivisen työtteen näkökulmasta. Vastaajat nostivat esiin muun muassa henkilöstövajeen ja päiväkotiarjen kiireyden. Eräs vastaaja toi ilmi sen, kuinka suurissa

varhaiskasvatusyksiköissä arkea joudutaan porrastamaan ja aikatauluttamaan tiukasti. Aikatauluttaminen luo kiireen tuntua päiväkotiarkeen. Vastaukset viittaavat siihen, että vaikka sensitiivinen työote on periaatteessa ihanteellinen tapa työskennellä lasten kanssa, sen toteuttaminen ei ole aina helppoa.

Äänimaailma, suuret lapsimäärät, henkilöstön mahdollinen vaihtuminen ja mahdollinen epäpätevyys. Muutokset nopealla aikataululla.

Liian vähäinen henkilökunnan määrä sekä kiire (mm. isoissa yksiköissä todella aikataulutettu arki).

6.3 Työyhteisön rooli ja tuki

Kolmannessa osiossa kysyimme vastaajilta, kuinka heidän mielestään sensitiivisen työotteen toteuttamista voidaan tukea varhaiskasvatuksen ympäristössä. Kolme viidestä vastaajasta nostivat esiin koulutuksen merkityksen. Toiseksi tärkeäksi tekijäksi nousi työyhteisön ilmapiiri ja henkilökunnan keskinäinen yhteistyö. Tämä tarkoittaa, että sensitiivinen työote ei ole irrallinen toimintamalli, vaan se on osa laajempaa työyhteisön kulttuuria. Monet vastaajat tuovat myös esiin rakenteellisia ratkaisuja, kuten johtamisen merkityksen, tilaratkaisut ja resurssien riittävyyden.

Keskustelevalla johtamisella, organisoinnin toimivuudella.

Tilaratkaisuilla, henkilöstön jatkuvalla kouluttamisella.

Kehittymismyönteisellä työyhteisöllä.

Isommilla resursseilla, henkilökunnan määrä suhteutettuna suhdelukuihin oikeammaksi. Myös erilaiset koulutukset tukemaan toimintaa sekä oppimista. Yhteiset pelisäännöt sekä työotteet henkilökunnan kesken.

Lähtee henkilökunnasta ja henkilökunnan kemia vaikuttaa. Oma käyttäytyminen ja oma asenne.

6.4 Haasteet ja kehitystarpeet

Neljännessä osiossa kysyimme vastaajilta mitkä tekijät heidän mielestään vaikeuttavat sensitiivisen työtteen toteutumista. Esille nousi muun muassa resurssipula ja henkilöstön epäpätevyys. Tämä viittaa siihen, että vaikka työntekijät olisivat motivoituneita ja osaavia, heillä ei aina ole riittävästi aikaa toteuttaa sensitiivistä työtettä käytännössä.

Autoritaarinen johto. Mahdolliset epäpätevät työntekijät, joita ei ole perehdytetty eikä millään tavalla koulutettu, tuettu osaamisen kehittymisessä. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelman ymmärtäminen ja ylipäättään siihen tutustuminen. Talon oma vasu. Kaikki ammattiryhmät huomioidaan mm. koulutuksen suhteen. Lastenhoitajien pedat ja kehittämispäivät.

Resurssipula, liian vähän henkilökuntaa. Kiireellinen ympäristö sekä haastavat tilanteet.

Kehitysehdotuksina vastaajat mainitsevat muun muassa lisäkoulutuksen, lapsilähtöisyyden vahvistamisen ja työyhteisön ilmapiirin parantamisen. Eräs vastaaja korostaa itsereflektiota ja jatkuvaa oppimista. Tämä osoittaa, että sensitiivinen työote ei ole staattinen taito, vaan se vaatii jatkuvaa kehittämistä.

Henkilöstö voisi tarvita koulutusta aiheesta.

Enemmän lapsilähtöisyyttä ja lempeyttä. Monipuolisempia keinoja haastavien tilanteiden ratkaisuun.

Itsereflektiolla, opiskelemalla uutta, olemalla läsnä lasten arjessa.

Muistuttamalla kaikkia, että olemme täällä lapsia varten ja meidän työomme on myös saada lasten olo turvalliseksi.

6.5 Ihanteellinen sensitiivinen työote

Lopuksi vastaajia pyydettiin kuvailemaan, millainen olisi ihanteellinen sensitiivinen työote. Keskeisiä elementtejä olivat aikuisen läsnäolo, turvallinen ilmapiiri ja lasten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. Vastaukset osoittavat, että sensitiivinen työote ei ole pelkästään pedagoginen menetelmä, vaan se vaikuttaa suoraan lapsen hyvinvointiin ja kokemukseen varhaiskasvatuksesta.

Aikuinen on aidosti läsnä ja hallitsee lapsiryhmän korottamatta ääntään. Ryhmässä toteutettaisiin erilaisia pedagogisia leikkejä ja toimintaa huomioiden eri lasten yksilölliset haasteet.

Lapsella olisi mahdollisimman turvallinen ja luottavainen olo olla hoidossa, saisi olla oma itsensä niin hyvällä, että huonolla päällä. Uskaltaa hakea tilanteessa kuin tilanteessa lohtua ja tukea.

Aikuinen olisi aina täysin läsnä lapsille ilman ulkopuolisia häiriötekijöitä (mm. kiireinen aikataulu, vähäinen hlökunnan määrä, hyppeily eri ryhmien ja tilanteiden välillä).

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tarkastelimme tutkimuksemme eettisiä kysymyksiä erityisesti tutkijan position, kohderyhmän erityispiirteiden ja valittujen menetelmien näkökulmasta. Opinnäytetyön tekijöinä olimme tietoisia omasta roolistamme ja vaikutuksestamme tutkimuksen toteutukseen. Koska aiheemme liittyi varhaiskasvatukseen arkeen ja sensitiiviseen työotteeseen, voi oma kokemuksemme ja käsityksemme varhaiskasvatuksesta vaikuttaa tutkimuksen kysymyksenasetteluun sekä tulosten tulkintaan. Pyrimme kuitenkin objektiivisuuteen ja kriittiseen tarkasteluun koko tutkimusprosessin ajan. (Kuula, 2006, s. 23–24.)

Valittu tutkimusmenetelmä – verkkokysely – toi mukanaan eettisiä kysymyksiä liittyen anonymiteetin ja luottamuksellisuuden varmistamiseen. Vastaajille annettiin selkeästi tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, aineiston keräämisestä, käsittelystä ja analyysistä. Lisäksi vastaajia muistutettiin siitä, että osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja suostumus voidaan peruuttaa missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman seurauksia. (Hyvärinen ym., 2017, s. 414.)

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat varhaiskasvatuksen ammattilaiset, joiden vastaukset perustuivat heidän työhönsä liittyviin kokemuksiin ja näkemyksiin. Kohderyhmä ei ole erityisen haavoittuvassa asemassa, mutta koska käsitelimme kyselyssä lasten kanssa tehtävää vuorovaikutustyötä, oli tärkeää varmistaa, ettei tutkimus herättäisi vastaajissa tarpeetonta stressiä tai epävarmuutta heidän ammatillisesta osaamisestaan. Tähän pyrimme siten, että muotoilimme kysymykset selkeästi, neutraalisti ja arvostavasti.

Aineiston käsittelyssä huomioimme tiukasti tietosuojaan liittyvät vaatimukset. Varmistimme vastaajien anonymiteetin, ja kerätty aineisto säilytettiin suojatusti tutkimuksen ajan Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoimassa OneDrivessä, joka on suojattu kaksivaiheisella tunnistautumisella. Noudatimme tutkimuksessa tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia periaatteita, joihin kuuluu itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja (Tutkimuseettinen lautakunta, 2019). Tutkimuksen valmistuttua aineisto hävitettiin asianmukaisesti poistamalla se sekä OneDrivestä että laitteen roskakorista lopullisesti. Lisäksi raportoimme tulokset yleisellä tasolla siten, että yksittäisten vastaajien tunnistaminen ei ole mahdollista.

Toteuttamamme prosessin tavoitteena oli eettisesti kestävä ja luotettava tutkimus, jossa varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemyksiä käsitellään kunnioittavasti ja tietoa hyödynnetään lasten hyvinvoinnin ja kasvatustyön kehittämiseksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia sensitiivisestä työotteesta ja sen käytännön soveltamisesta arjessa. Kyselytutkimuksen avulla saimme arvokasta tietoa sensitiivisen työotteen merkityksestä ja haasteista varhaiskasvatuksen kentällä. Aineiston analyysin aikana havaitsimme, että kyselyn vastaukset vahvistivat aiemmin esittämäämme teoreettista taustaa varhaiskasvattajien sensitiivisen työotteen merkityksestä.

Kyselyn perusteella voidaan päätellä, että sensitiivinen työote on varhaiskasvatuksessa keskeinen, mutta sen toteutuminen käytännössä vaihtelee eri tekijöiden mukaan. Vastaajat määrittelivät sensitiivisyyden yksilölliseksi ja lapsilähtöiseksi työskentelytavaksi, jossa keskeisiä elementtejä ovat lempeys, rauhallisuus, kunnioitus ja tasavertaisuus. Vaikka sensitiivisyys nähdäänkin tärkeänä työotteena, sen toteutuminen voi vastausten mukaan olla haastavaa päiväkodin arjessa. Vastausten perusteella voidaan todeta, että keskeisimmät haasteet liittyvät henkilöstövajeeseen, kiireeseen ja suuren ryhmäkoon mukanaan tuomiin haasteisiin. Suuret varhaiskasvatusyksiköt ja tiukat aikataulut voivat vähentää mahdollisuuksia toteuttaa sensitiivistä työtettä johdonmukaisesti. Vastauksista nousi esille myös, että päiväkodin äänimaailma, henkilökunnan vaihtuvuus ja joidenkin työntekijöiden puutteellinen koulutus voivat vaikuttaa sensitiivisyyden toteutumiseen. Nämä tekijät viittaavat siihen, että vaikka kasvattajilla olisi tavoitteena toimia sensitiivisesti, ympäristön ja resurssien puutteet voivat tehdä sen haastavaksi.

Työyhteisön merkitys nousi keskeiseksi sensitiivisen työotteen tukemisessa. Kyselyn vastaajat korostivat koulutuksen merkitystä. Tämä tukee teoreettista taustaamme siitä, että sensitiivisyys on taito, jota voidaan kehittää ja vahvistaa jatkuvasti (Ranta, 2021, s. 69–75). Lisäksi työyhteisön ilmapiiri ja henkilökunnan välinen yhteistyö nousivat esiin ratkaisevina tekijöinä. Sensitiivisyys ei siis ole pelkästään yksittäisen työntekijän vastuulla, vaan se on osa koko varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Keskusteleva johtaminen, tilaratkaisut ja resurssien riittävyys nähtiin tärkeinä keinoina tukea sensitiivistä työtettä.

Sensitiivisen työotteen kehittämiseksi vastaajat esittivät useita konkreettisia ehdotuksia, kuten lisäkoulutusta, lapsilähtöisyyden vahvistamista ja työyhteisön ilmapiirin parantamista. Myös itsereflektio ja jatkuva oppiminen nähtiin tärkeinä keinoina kehittää omaa työotetta. Vastaajat kuvailevat ihanteellista sensitiivistä työotetta siten, että aikuinen olisi aidosti läsnä ja hallitsisi ryhmän ilman, että joutuisi turvautumaan äänen korottamiseen. Lapsella tulisi olla turvallinen ja luottavainen olo, jotta hän uskaltaisi hakea tukea aikuiselta kaikissa tilanteissa. Sensitiivinen työote edellyttää pedagogisen osaamisen lisäksi myös kykyä luoda turvallinen ja lämmin ilmapiiri, jossa lapsi voi tuntea olonsa hyväksytyksi ja arvostetuksi.

9 POHDINTA

9.1 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyöprosessi alkoi aiheen valinnalla, joka suuntautui sensitiiviseen työotteeseen varhaiskasvatuksen arjessa. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen tutkimus, joka toteutettiin verkkokyselyn avulla. Prosessin alkuvaiheessa korostui tarve selkeälle tutkimussuunnitelmalle, jossa huomioitiin sekä aikataulu että eettiset kysymykset.

Tutkimuksen toteutuksessa valittu menetelmä, verkkokysely, osoittautui sekä hyödylliseksi että haasteelliseksi. Kysely mahdollisti vastaajien anonymiteetin ja joustavan vastaamisen, mutta vastausprosentti jäi alhaiseksi. Tämä rajoitti tulosten yleistettävyyttä ja toi esiin kysymyksen siitä, olisiko jokin muu aineistonkeruumenetelmä ollut toimivampi. Kuitenkin saadut vastaukset tarjosivat arvokkaita näkökulmia, ja aineiston analyysi teemoittelun avulla auttoi jäsentämään keskeisiä löydöksiä. Alhainen vastausprosentti voi johtua useista tekijöistä, kuten vastaajien mainitsemista päiväkotiarjen haasteista, muun muassa kiireestä, hektisyydestä ja henkilöstövajeesta. Edellä mainitut asiat

rajoittavat henkilöstön aikaa ylimääräisiin tehtäviin. Lisäksi vastaajat eivät välttämättä kokeneet kyselyn aihetta itselleen merkitykselliseksi tai eivät olleet varmoja sen konkreettisesta hyödystä.

Aikataulun suhteen työ eteni pääosin suunnitellusti, vaikka aineiston keruuvaiheessa kohtasimme haasteita vastaajamäärän suhteen ja jouduimme pidentämään kyselyn vastausaikaa. Tämä vaikutti tutkimuksen etenemiseen ja vaati joustavuutta analyysivaiheessa. Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi tarjosi arvokasta oppia tutkimustyön eri vaiheista ja niiden hallinnasta. Vaikka kaikki ei sujunut täysin alkuperäisen suunnitelman mukaan, saavutimme tavoitteemme ja työstä saadut tulokset ovat hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen kehittämisessä.

Kun opinnäytetyö on julkaistu, jaamme sen yhteistyötahollemme sähköpostitse lähettämällä heille linkin valmiiseen työhön. Yhteistyötahona toimivan päiväkodin lisäksi lähetämme valmiin opinnäytetyön Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle. Näin varmistamme, että heillä on mahdollisuus hyödyntää tutkimuksen tuloksia myös tulevaisuudessa.

9.2 Ammatillinen kasvu

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseihin kuuluvat tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiomenetelmien hyödyntäminen hyvinvoinnin edistämisessä, esimerkiksi analysoimalla tietoa ja kehittämällä palveluita. Tavoitteena on toimia kestävän kehityksen ja tutkimusetiikan periaatteiden mukaisesti, varmistaen eettisesti ja sosiaalisesti vastuullisen kehittämistyön. (SOAMK, 2023). Hyödynsimme sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseja pohtiessamme omaa ammatillista kasvuamme, erityisesti tutkimusmenetelmien soveltamisessa. Opinnäytetyön tekeminen tarjosi ammatillista kasvua monella osa-alueella, erityisesti tutkimuksellisen osaamisen kehittämisessä. Opimme suunnittelemaan ja toteuttamaan laadullisen tutkimuksen, käsittelemään aineistoa tietoturvasääntöjen mukaisesti ja tarkastelemaan tuloksia kriittisesti. Teemoittelun hyödyntäminen analyysivaiheessa auttoi hahmottamaan

aineistosta olennaisia näkökulmia, mikä vahvisti ymmärrystämme laadullisen tutkimuksen käytännöistä ja syvensi taitojamme tutkimustiedon soveltamisessa.

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa haasteeksi osoittautui sopivan sekä kattavan lähdekirjallisuuden löytyminen. Varhaiskasvatikäisten lasten kehitykseen suuntautuvaa kirjallisuutta löytyi monipuolisesti, mutta erityisesti sensitiivisistä kohtaamisesta ja työotteesta kirjallisuutta löytyi melko suppeasti. Suurin osa sensitiivisyyttä käsittelevästä kirjallisuudesta keskittyi yleisesti sosiaalialaan, mutta varhaiskasvatukseen liittyviä teoksia oli huomattavasti vähemmän.

Opinnäytetyön kirjoittaminen auttoi kehittämään kirjallista ilmaisua ja kriittistä ajattelua. Jouduimme arvioimaan lähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta tutkimukseemme. Opimme tunnistamaan tieteellisesti pätevät lähteet, vertailemaan eri näkökulmia kriittisesti ja hyödyntämään ajankohtaista tutkimustietoa. Tämä vahvisti ymmärrystämme tutkimuksellisen työn eettisistä periaatteista sekä auttoi kehittämään tiedon soveltamisen taitoja. Prosessin aikana opinnot ja käytännön kokemukset yhdistyivät, mikä auttoi tarkastelemaan varhaiskasvatuksen arkea tutkimuksellisesta näkökulmasta.

Ammatillinen kasvu näkyi myös syventyneenä ymmärryksenä varhaiskasvatuksen asiantuntijuudesta. Tutkimuksen kautta tarkastelimme varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksia ja saimme uusia näkökulmia sensitiivisyyden merkityksestä arjen tilanteissa. Tämä auttoi vahvistamaan omaa ammatti-identiteettiä ja kehittämään omaa työskentelytapaa vuorovaikutustilanteissa.

Opinnäytetyöprosessi toi esiin myös tulevaisuuden mahdollisuuksia. Tutkimuksen tekeminen herätti kiinnostusta syvempään perehtymiseen varhaiskasvatuksen kehittämisessä, ja saatuja oppeja voidaan hyödyntää niin käytännön työssä kuin mahdollisissa jatko-opinnoissa. Kokonaisuutena opinnäytetyö oli haastava mutta antoisa prosessi, joka vahvisti sekä tutkimuksellista että ammatillista osaamista.

9.3 Jatkoehdotukset

Tämän tutkimuksen tulokset tarjoavat arvokasta tietoa varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksista ja näkemyksistä sensitiivisestä työotteesta. Tutkimuksen vastausprosentti jäi kuitenkin pieneksi, mikä rajoittaa tulosten yleistettävyyttä. Tulevaisuudessa olisi hyödyllistä toteuttaa laajempi kyselytutkimus, jossa tavoitetaan suurempi määrä varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Näin saataisiin kattavampi kuva alan nykytilanteesta ja haasteista. Vastausprosenttia olisi voitu myös parantaa esimerkiksi selkeämmällä viestinnällä, kyselyn lyhentämisellä tai mahdollisuudella vastata henkilöstöpalaverien yhteydessä.

Kyselytutkimuksen lisäksi aihetta voitaisiin syventää laadullisilla menetelmillä, kuten teemahaastatteluilla tai havainnoinnilla. Haastattelut antaisivat mahdollisuuden tarkastella vuorovaikutustyön merkityksiä syvällisemmin ja tuoda esiin ammattilaisten henkilökohtaisia kokemuksia sekä tuntemuksia, joita kyselylomake ei välttämättä tavoita. Havainnointi puolestaan voisi tarjota arvokasta tietoa siitä, miten sensitiivinen työote käytännössä toteutuu päiväkodin arjessa ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat. Haastattelu ja havainnointi toisaalta poistaisivat osallistujien mahdollisuuden anonymiteettiin.

Toinen tärkeä jatkotutkimusidea voisi olla vanhempien näkökulmien tarkastelu varhaiskasvatuksen vuorovaikutukseen ja sensitiiviseen kohtaamiseen. Vanhempien kokemukset ja odotukset voisivat täydentää ammattilaisten havaintoja ja tuoda esiin uusia kehittämiskohteita. Voitaisiin esimerkiksi tutkia, miten vanhemmat kokevat yhteistyön varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa ja millaisia kehitysideoita heillä on vuorovaikutuksen parantamiseksi.

LÄHTEET

- Ahonen, L. (2017). *Haastavat kasvatustilanteet: lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja*. PS-kustannus.
- Ahonen, L., & Roos, P. (2021). *Untuvikot: Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka*. PS-kustannus.
- Fonsén, E., Koivula, M., Korhonen, R., & Ukkonen-Mikkola, T., (toim.). (2021). *Varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Yhteistyössä eteenpäin*. Suomen varhaiskasvatus ry.
- Frey, N., Fisher, D., & Smith, D. (2019). *All learning is social and emotional: Helping students develop essential skills for the classroom and beyond*. ASCD.
- Helsingin kaupunki. (2024). Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2024. Saatavilla 10.2.2024 https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf
- Hyvärinen, M., Nikander, P., & Ruusuvuori, J. (toim.). (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Kalliala, M. (2008). *Kato mua! kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa?* Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kallinen, T., & Kinnunen, T. (2021). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 7.5.2025 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>
- Koivula, M., Siippainen, A., Eerola-Pennanen, P. (toim.) & Böök, M. (2022). *Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. (3. uud. P.). Vastapaino.
- Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka – aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Osuuskunta Vastapaino.
- Köngäs, M. (2019). *Tunneäly varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus. L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2018/540>
- Lämsä, T. (24.6.2021). *Kokopäiväpedagogiikka ja sen kehittäminen varhaiskasvatuksessa*. Kasvatus&Aika <https://journal.fi/kasvatusjaika/article/view/102527>

- Mattila, L., Rantala, J. (2019). *Mitä ihmettä? Opi ymmärtämään lapsesi mieltä*. Gummerus Kustannus Oy.
- Mäkinen, O. (2006). *Tutkimusetiikan ABC*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a.). *Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta*. Saatavilla 21.10.2024 <https://okm.fi/varhaiskasvatus-ukk>
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Saatavilla 21.10.2024. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>
- Puusa, A. (toim.), Juuti, P. (toim.), & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Ranta, S. (2021). *Kasvun juuret – Miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia?* PS-kustannus.
- Ranta, S., Heiskanen, N., Heiskanen, N., & Syrjämäki, M. (2023). *Teamwork as a cornerstone of a child's educational support in early childhood education and care in Finland*. *Journal of Early Childhood Education Research*, 12(2), 158–178. <https://journal.fi/jecer/article/view/121462>
- Sainio, T., Pajulahti, R. & Sajaniemi, N. (2020.). *Näin tuet lapsen itsesäätelyä: hyvinvoinnin pedagogiikka varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Seppänen, M. (2021). *Tunnetaidot voimavarana: opas sosiaali- ja terveystalalle*. PS-kustannus
- Sinkkonen, J. (26.11.2021). *Lapsen varhaiset ihmissuhteet*. <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00003/lapsen-varhaiset-ihmissuhteet?q=kiintymyssuhde>
- SOAMK. (20.4.2023). *Sosiaalialan tutkinnot, kompetenssit ja suositukset*. Saatavilla 21.4.2025 <https://www.sosiaalialanamverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>
- Tieteen termipankki. (30.3.2025). *Kasvatustieteet: sosiokulttuurinen teoria*. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:sosiokulttuurinen_teorია
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (3/2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa: tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019 (2. uud.*

p.). Saatavilla 17.12.2024 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/lhmistieteiden_eettisen_ennakkoarviointin_ohje_2020.pdf

Valli, R. (toim.). (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (5. uud. p.). PS-kustannus.

Vlasov, J., Sarkkinen, T., & Harkoma, S. (17.4.2024). *Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen vaatii kestäviä poliittisia päätöksiä*. Saatavilla 22.4.2025
https://www.karvi.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/laadukkaan-varhaiskasvatuksen-toteuttaminen-vaatii-kestavia-poliittisia-paatoksia?utm_source=chatgpt.com

LIITE 1. Kyselylomake

SENSITIIVINEN TYÖOTE VARHAISKASVATUKSESSA - Varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemyksiä

Hei,

Olemme sosionomiopiskelijoita Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä yhdessä varhaiskasvatustyöntekijöiden kanssa aiheesta *SENSITIIVINEN TYÖOTE VARHAISKASVATUKSESSA - Varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemyksiä*. Tämän kyselyn avulla haluamme saada paremman käsityksen siitä, miten sensitiivinen työote näyttäytyy käytännön työssä ja millaisia näkemyksiä teillä varhaiskasvattajina on siitä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia sensitiivisestä työotteesta ja sen käytännön soveltamisesta arjessa. Tavoitteenamme on pyrkiä lisäämään ymmärrystä sensitiivisyyden merkityksestä lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta, sekä tunnistamaan mahdollisia haasteita ja kehittämiskohteita sen toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa.

Toivomme kyselyyn rehellisiä vastauksia omista ajatuksistasi. Kyselyn vastaukset ovat tarkoitettu vain omaan käyttöömme osana opinnäytetyömme materiaalia. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisti, eikä yksittäisiä vastauksia voi yhdistää yksittäiseen henkilöön. Vastatessasi kyselyyn, ethän anna yksityiskohtaisia kuvauksia itsestäsi tai muusta henkilökunnasta, tai kerro kokemuksiasi siten, että niistä voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Älä myöskään kuvaile vastauksissasi suoraan lasten toimintaa siten, että lapsen voisi tunnistaa vastauksesta. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista, ja voit keskeyttää vastaamisen milloin tahansa.

Kysely sisältää 9 kysymystä ja niihin vastaaminen vie noin 5-10 minuuttia. Kysely on auki ajalla 1.3.-16.3.2025.

Kyselyn tulokset auttavat meitä lisäämään ymmärrystä sensitiivisestä työotteesta ja sen merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Toivomme, että osallistut ja jaat arvokkaan kokemuksesi ja näkemyksesi!

Opinnäytetyö valmistuu keväällä 2025 ja se julkaistaan Theseuksen sivuilla nimellämme.

Jos sinulla on kysyttävää kyselystä tai tutkimuksesta, voit olla meihin yhteydessä:

- Mimosa Hagström, mimosa.hagstrom@student.diak.fi
- Anni Virkki, anni.virkki@student.diak.fi

Kiitos osallistumisestasi!

Mimosa Hagström & Anni Virkki, Diakonia-ammattikorkeakoulu

⋮

1. Minulle on selvitetty yllä mainitun tehtävän tarkoitus ja se, että kirjallista materiaalia tullaan käyttämään Diakin tutkimus- ja kehittämistyössä.

Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Olen myös tietoinen siitä, että henkilöllisyyteni pysyy anonyyminä. *

Annan suostumukseni kyselyyn ja haluan jatkaa vastaamaan.

Osa 2

...

Sensiitiivisen työtteen määritelmä

2. Miten määrittäisit sensitiivisen työtteen varhaiskasvatuksessa?

Kirjoita vastaus

Osa 3

...

Sensiitiivisen työtteen käytännön soveltaminen

3. Miten sensitiivisyys näkyy mielestäsi päivittäisessä varhaiskasvatuksen arjessa?

Kirjoita vastaus

4. Millä tavoin varhaiskasvattaja voi mukauttaa käyttäytymistään eri lasten yksilöllisiin tarpeisiin?

Kirjoita vastaus

5. Millaiset tilanteet voivat varhaiskasvatuksen ympäristössä olla haasteellisia sensitiivisen työtteen näkökulmasta

Kirjoita vastaus

Osa 4

...

Työyhteisön rooli ja tuki

6. Miten/millaisin keinoin sensitiivisen työtteen toteuttamista voidaan mielestäsi tukea varhaiskasvatuksen ympäristössä?

Kirjoita vastaus

Haasteet ja kehitystarpeet

7. Mitkä tekijät mielestäsi vaikeuttavat sensitiivisen työtteen toteuttamista?

Kirjoita vastaus

8. Miten kehittäisit sensitiivisen työtteen käyttöä omassa työssäsi ja varhaiskasvatuksessa yleisesti?

Kirjoita vastaus

Loppukysymykset

9. Miten kuvailisit ihanteellista sensitiivistä työtettä?

Kirjoita vastaus

10. Haluatko vielä lisätä jotain aiheeseen liittyen, jota emme ole käsitelleet?

Kirjoita vastaus